

2019-01 Onzorgvuldig onderbouwen van kwalificatie onderzoeksobject - gegrond

Advies van de Commissie Wetenschappelijke Integriteit van Tilburg University naar aanleiding van het verzoek van het College van Bestuur van Tilburg University om een onderzoek te doen naar de inhoud en de totstandkoming van het proefschrift [*titel proefschrift*] van [*promovendus*]

1. De opdrachtformulering

Op [*datum*] heeft de promotie van de onderzoeker plaatsgevonden op het proefschrift '*titel proefschrift*'. [...] was de promotor en [...] was de copromotor van de promovendus.

Het College van Bestuur van Tilburg University heeft meerdere signalen ontvangen met betrekking tot het proefschrift die duiden op mogelijke schendingen van de wetenschappelijke integriteit. Het College van Bestuur is van oordeel dat de ernst van de signalen dusdanig is dat er sprake is van potentiële twijfels over de vraag of de inhoud en de totstandkoming van het proefschrift voldoen aan de algemeen aanvaarde normen en principes voor goede wetenschapsbeoefening en onderzoekspraktijken. Derhalve hebben de signalen voor het College van Bestuur aanleiding gegeven tot het verstrekken van een opdracht aan de Commissie Wetenschappelijke Integriteit.

Het College van Bestuur heeft de Commissie Wetenschappelijke Integriteit verzocht:

- a. Zich een oordeel te vormen over de vraag of de inhoud van het proefschrift van de onderzoeker aanleiding geeft tot het oordeel dat sprake is van een schending van wetenschappelijke integriteit, in het bijzonder de principes van zorgvuldigheid, betrouwbaarheid en controleerbaarheid en de uitwerkingen daarvan zoals beschreven in 'De Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening. Principes van goed wetenschappelijk onderwijs en onderzoek' (VSNU, 2014);
- b. Zich een oordeel te vormen over de vraag of de totstandkoming van het betreffende proefschrift voldoet aan de algemeen aanvaarde normen voor goede wetenschapsbeoefening, in het bijzonder het principe van zorgvuldigheid en de uitwerkingen daarvan zoals beschreven in 'De Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening. Principes van goed wetenschappelijk onderwijs en onderzoek' (VSNU, 2014). De Commissie Wetenschappelijk Integriteit wordt daarbij gevraagd bijzondere aandacht te besteden aan:
 - i. De wijze waarop de promotor en de copromotor invulling hebben gegeven aan de begeleiding van de promovendus; en,
 - ii. Het functioneren van de beoordelings- en promotiecommissie rond de totstandkoming van de beslissing tot toelating van de promovendus tot de verdediging.
- c. Op basis van deze oordelen advies uit te brengen aan het College van Bestuur.

2. De signalen

Het College van Bestuur heeft signalen ontvangen die duiden op mogelijke schendingen van de wetenschappelijke integriteit met betrekking tot de inhoud en de totstandkoming van het proefschrift. De signalen zijn ontvangen van [signaleerder 1] vertegenwoordigd door [naam advocatenkantoor], [signaleerder 2], [signaleerder 3] en [signaleerder 4].

Samengevat heeft [signaleerder 1] in een brief van [datum] de volgende signalen gegeven:

- In het logboek behorend bij het proefschrift, geeft de promovendus aan dat hij [signaleerder 1] fysiek heeft bezocht. Het is in het proefschrift niet verifieerbaar of onderzoeker [signaleerder 1] fysiek heeft bezocht.
- De promovendus heeft gekozen voor verborgen participerende observatie. [Signaleerder 1] stelt dat deze methode alleen in zeer uitzonderlijke gevallen toelaatbaar is. Het voorkomen van "wenselijke antwoorden" geldt niet als een uitzonderlijke omstandigheid.
- Uit het proefschrift blijkt niet dat de aan het proefschrift toegevoegde verslagen door respondenten zijn geautoriseerd. Daarmee zijn deze uitkomsten uit het veldonderzoek niet controleerbaar.
- Door de persoonlijke en emotionele betrokkenheid van de promovendus, hangen er risico's aan de objectiviteit van de promovendus. In het proefschrift worden deze risico's niet benoemd en worden er geen onderzoeksinstrumenten benoemd die gebruikt zijn om enige vorm van partijdigheid te voorkomen.
- Er is volgens de promovendus exploratief onderzoek verricht. Dit type onderzoek is verkennend van aard en rechtvaardigt niet het trekken van scherpe conclusies zoals in het proefschrift is gedaan.
- [Signaleerder 1] is een organisatie met een [andere stroming] die midden in de [naam plaats] maatschappij staat en geen verwantschap heeft met [de stroming]. [Signaleerder 1] geeft aan dat uit het logboek blijkt dat de promovendus zich nauwelijks heeft verdiept in het centrum.
- [Signaleerder 1] verzoekt het College van Bestuur van Tilburg University om te zorgen dat [signaleerder 1] niet voorkomt in de handelseditie van het proefschrift.
- [Signaleerder 1] verzoekt het College van Bestuur om een rectificatie op de website van de universiteit te plaatsen waarin wordt verklaard dat [signaleerder 1] ten onrechte in het proefschrift is opgenomen.
- [Signaleerder 1] verzoekt het College van Bestuur om een onafhankelijk onderzoek in te stellen naar de zorgvuldigheid waarmee het proefschrift tot stand is gekomen en daarbij eventuele andere omissies en onjuistheden te identificeren, waarvan de uitkomsten openbaar zullen worden gemaakt.
- In de bijlage bij de brief van 11 september 2018, heeft [signaleerder 1] gedetailleerd gereageerd op het logboek in het proefschrift over [signaleerder 1].

Samengevat heeft [naam advocatenkantoor], als vertegenwoordiger van [signaleerder 1] in een brief van [datum] de volgende signalen gegeven:

- In het proefschrift beticht de promovendus [signaleerder 1] ervan een [tot de stroming behorende] organisatie te zijn. Het is echter onduidelijk waarop de promovendus deze typering baseert.

- [Signaleerder 1] is een [instelling] die [een andere stroming] volgt.
- De onderbouwing met betrekking tot de typering van [signaleerder 1] als zijnde een [tot de stroming behorende] organisatie is onvoldoende.
- De promovendus verwijst enkel naar een [bijeenkomst] waarvan de opname op YouTube is geplaatst. Uit een bestudering van de opname blijkt juist dat op de bijeenkomst afstand wordt gedaan van [de stroming].
- De stelling in het proefschrift dat [signaleerder 1] een [tot de stroming behorende] organisatie is, is onvoldoende onderbouwd en onrechtmatig jegens [signaleerder 1].
- Dit geldt des te meer omdat de typering [stroming] in de maatschappij zeer gevoelig ligt en tot veel ophef heeft geleid.
- De advocaat verzoekt het College van Bestuur om het proefschrift van de website van Tilburg University te verwijderen.
- De advocaat verzoekt het College van Bestuur om een rectificatie op de website van Tilburg University te plaatsen waarin wordt aangegeven dat de typering van [signaleerder 1], als zijnde een [tot de stroming behorende] organisatie, onjuist is en niet als zodanig in het proefschrift weergegeven had mogen worden.

Samengevat heeft [signaleerder 2] in een brief ontvangen op [datum] de volgende signalen gegeven:

- Via een journalist van Trouw is het Bestuur van [signaleerder 2] erachter gekomen dat de [instelling] onderdeel was van het onderzoek van de promovendus.
- [Signaleerder 2] was niet op de hoogte van het onderzoek.
- [Signaleerder 2] is ongefundeerd weggezet als een religieuze instelling met een [tot de stroming behorende] signatuur.
- In [signaleerder 2] worden de fundamentele en uitgangspunten van [een andere stroming] zo goed mogelijk nageleefd.
- De promovendus verwijst in het proefschrift naar een logo, met een [afbeelding], dat volgens de promovendus duidelijk herkenbaar is voor [tot de stroming behorende] organisaties die actief zijn in [land 1] en [land 2]. [Signaleerder 2] gebruikte toentertijd een ander logo, namelijk [afbeelding] en thans een [afbeelding].
- Volgens de logboekverslagen in het proefschrift, heeft de promovendus [signaleerder 2] vijf keer bezocht. [Signaleerder 2] geeft aan dat van de vijf slechts twee bezoeken plaats hebben kunnen vinden, namelijk op 25 december 2013 en 21 januari 2016. De drie overige bezoeken hebben niet plaats kunnen vinden omdat de activiteiten op de door de promovendus gestelde data niet hebben plaatsgevonden.
- Vermeende gesprekken met bezoekers en een bestuurslid op de data waarop de activiteiten niet hebben plaatsgevonden, kunnen daarmee ook niet in de [instelling] gevoerd zijn.
- [Signaleerder 2] maakt zich grote zorgen over de betrouwbaarheid van het onderzoek en distantieert zich ervan.
- [Signaleerder 2] verzoekt het College van Bestuur om een integriteitsonderzoek op te starten en vindt het verstandig om een kwetsbaarheidsonderzoek in te stellen om inzicht te krijgen in hoe dit in de toekomst kan worden voorkomen.

Samengevat heeft [signaleerder 3] te [naam plaats] in een brief van 4 oktober 2018 de volgende signalen gegeven:

- De promovendus heeft [*signaleerder 3*] onterecht geschaard onder de [*tot de stroming behorende*] organisaties. [*Signaleerder 3*] is een organisatie met een [*andere*] stroming.
- Er ontbreekt elke vorm van onderbouwing/verantwoording voor voornoemde keuze van de promovendus.
- Volgens het proefschrift heeft de promovendus [*signaleerder 3*] een middag bezocht. In het logboek in het proefschrift ontbreekt dit bezoek.
- Het proefschrift heeft de goede reputatie van [*signaleerder 3*] in de Nederlandse samenleving en specifiek in de gemeente [*naam plaats*] op het spel gezet.
- [*Signaleerder 3*] is nimmer in kennis gesteld van het bezoek/onderzoek en nimmer zijn de onderzoeksresultaten ter verificatie voorgelegd aan het bestuur van [*signaleerder 3*] of aan respondenten.
- [*Signaleerder 3*] verzoekt het College van Bestuur om [*signaleerder 3*] te laten schrappen uit het proefschrift en nergens terug te laten komen in welke editie dan ook.
- [*Signaleerder 3*] verzoekt het College van Bestuur om een rectificatie te plaatsen waarin wordt verklaard dat [*signaleerder 3*] ten onrechte in het proefschrift is genoemd.

Samengevat heeft [*signaleerder 4*] in een brief van [*datum*] de volgende signalen gegeven:

- [*Signaleerder 4*] herkent zich niet in de onderzoeksresultaten en zet de nodige vraagtekens bij het logboek [*nummer log*] in het proefschrift dat betrekking heeft op [*signaleerder 4*]. [*Signaleerder 4*] maakt bezwaar tegen de inhoud van het onderzoek, specifiek het deel dat zich richt op [*signaleerder 4*].
- Het proefschrift bevat onjuistheden, bijvoorbeeld dat [*signaleerder 4*] wordt beschreven als [*naam*] in plaats van [*juiste naam*].
- [*Signaleerder 4*] wordt in het proefschrift aangemerkt als een [*de stroming behorende*] organisatie terwijl in het onderzoek niet wordt genoemd wat de kaders zijn van een [*tot de stroming behorende*] organisatie of wanneer aan de criteria wordt voldaan. [*Signaleerder 4*] heeft zich nimmer als [*tot de stroming behorende*] organisatie geprofileerd.
- De claim van de promovendus in het proefschrift dat [*signaleerder 4*] in verbinding staat met andere organisaties in [*werelddeel 1*] en [*werelddeel 2*] is onjuist en niet onderbouwd.
- De promovendus zou in 2014 aanwezig zijn geweest op een conferentie bij [*signaleerder 4*]. De onderwerpen die daar zijn behandeld betroffen essentiële pilaren binnen de [...] zonder link naar [*de stroming*].
- De promovendus schrijft in zijn proefschrift over een nauwe samenwerking met de [*naam instelling*] in [*plaats*]. Niet duidelijk is wat de promovendus bedoelt met een nauwe samenwerking.
- De onderzoeker spreekt over een [*afkomst*] jongeman in het proefschrift die aan de [*naam hogeschool*] studeert. De jongen waar de promovendus vermoedelijk op doelt, heeft niet gestudeerd aan deze hogeschool. Vermoedelijk bedoelt de promovendus de [*naam hogeschool*]. Maar ook hier heeft de jongeman niet gestudeerd.
- De promovendus stelt dat [*signaleerder 4*] vrijwilligers beloont door ze het dagprogramma te laten doen. In dit geval zou er sprake zijn van een beloning vanwege de keuze van de vrijwilliger. Het is niet duidelijk over welke keuze de promovendus het heeft in zijn proefschrift. [*Signaleerder 4*] kent dit beleid niet.

- De promovendus spreekt in zijn proefschrift over het aantal evenementen dat plaatsvindt bij [signaleerder 4], namelijk één per week. [Signaleerder 4] telt 40 evenementen over een periode van vier jaar.
- [Signaleerder 4] verzoekt het College van Bestuur om voorgenoemde punten mee te nemen in het onderzoek naar het proefschrift.
- [Signaleerder 4] vindt het onacceptabel dat een wetenschappelijk artikel dergelijke onjuistheden bevat en dat er een onderzoeksmethode wordt gebruikt die gebaseerd is op onzorgvuldigheid.

3. Het procesverloop

Per brief van 27 september heeft de Commissie Wetenschappelijke Integriteit (CWI) het verzoek ontvangen van het College van Bestuur van Tilburg University om een onderzoek te doen naar de inhoud en de totstandkoming van het proefschrift '[*titel proefschrift*]' van de onderzoeker. Voor de behandeling van deze zaak bestond de commissie uit [naam voorzitter], voorzitter, [lid 1], [lid 2], leden en [naam], [naam], secretarissen.

Op 18 oktober heeft de CWI zich ontvankelijk verklaard om het onderzoek te verrichten conform het verzoek van het College van Bestuur. De CWI besloot om twee hoorzittingen te houden. Voor de eerste hoorzitting gepland op maandag 12 november 2018 werden op 19 oktober de organisaties waarvan het College van Bestuur de signalen had ontvangen en de onderzoeker schriftelijk opgeroepen. Het betreft de organisaties: [signaleerder 1], [signaleerder 2], [signaleerder 3] en [signaleerder 4]. Voor de tweede hoorzitting gepland op donderdag 6 december 2018 werden op 23 oktober de promotor, de copromotor en de onderzoeker schriftelijk opgeroepen.

Bij de oproepen zijn onderzoeker, de promotor, de copromotor door de CWI in de gelegenheid gesteld om voorafgaand aan de hoorzittingen een verweerschrift in te dienen bij de CWI op de brieven en signalen van de externen.

In de voorbereiding is het dossier van het College voor Promoties inzake de promotie van onderzoeker opgevraagd en heeft op 29 oktober een verkennend overleg plaatsgevonden met de huidige vice decaan van [naam faculteit] en de secretaris van de [aanduiding commissie] van [naam faculteit]. Hiervan is een verslag gemaakt dat na afstemming met de vice decaan is vastgesteld.

Per brief van 5 november 2018 heeft onderzoeker een verweerschrift ingediend bij de CWI. Dit verweerschrift is voorafgaande aan de hoorzitting aan alle opgeroepen organisaties ter informatie gestuurd.

Op maandag 12 november 2018 vond de eerste hoorzitting plaats van 14.30 – 17.00 uur te Tilburg. Alle opgeroepen waren aanwezig. [Naam advocatenkantoor] was mede aanwezig als vertegenwoordiger van [signaleerder 1], zoals vooraf was aangekondigd door [signaleerder 1]. Van de hoorzitting is een verslag gemaakt. Het concept verslag is naar de opgeroepen verstuurd met het verzoek te reageren op feitelijke onjuistheden in het verslag. Van onderzoeker is een schriftelijke reactie ontvangen. Deze reactie is als bijlage bij het verslag gevoegd.

Op 5 december 2018 heeft de CWI te Utrecht een gesprek gevoerd over de in het proefschrift gehanteerde onderzoeksmethoden met [deskundige 1] en [deskundige 2]. Hiervan is een verslag gemaakt dat na afstemming met de deskundigen is vastgelegd.

Per brief van 8 november 2018 heeft de copromotor een verweerschrift ingediend bij de CWI. De CWI heeft eveneens per brief van 19 november 2018 een verweerschrift ontvangen van de promotor. De verweerschriften zijn, ook het voor de eerste hoorzitting ontvangen verweerschrift van onderzoeker van 5 november 2018, naar alle opgeroepen gestuurd.

Op donderdag 6 december 2018 vond de tweede hoorzitting plaats van 14.30 – 17.00 te Tilburg met de promotor, de copromotor en onderzoeker. [...] was tevens aanwezig als adviseur van copromotor zoals vooraf was aangekondigd door copromotor. Het concept verslag is naar de opgeroepen verstuurd met het verzoek te reageren op feitelijke onjuistheden in het verslag. De ontvangen schriftelijke reacties van promotor en copromotor zijn verwerkt en commentaren toegevoegd als bijlagen bij het verslag.

4. Overwegingen Commissie Wetenschappelijke integriteit

Onderzoeker heeft participierend onderzoek verricht naar [...] stellingen waarbij hij verschillende activiteiten bezocht en verslag deed van wat hij waarnam binnen de verschillende praktijken. Hij was met name geïnteresseerd in de vraag naar [*onderzoeksvraag*]. Onderzoeker heeft 24 instellingen in zijn onderzoek betrokken, waarvan door onderzoeker 14 instellingen werden gekwalificeerd als [*tot de stroming behorend*] en 7 als [*niet tot de stroming behorend*]

In deze zaak gaat het niet primair om de wetenschappelijke kwaliteit van het uitgevoerde onderzoek. Het onderzoek van de commissie richt zich op vragen die de wetenschappelijke integriteit betreffen. Hierbij gaat het in concreto om een tweetal kernvragen. In de eerste plaats is de vraag aan de orde of het desbetreffende proefschrift inhoudelijk al dan niet voldoet aan de normen van wetenschappelijke integriteit. Een tweede vraag betreft de gang van zaken rond de totstandkoming van het proefschrift en met name het functioneren van promotor en copromotor, beoordelingscommissie en promotiecommissie daarbij.

Mede op basis van hetgeen in de verschillende hoorzittingen door verschillende partijen naar voren is gebracht en de beoordeling van een en ander door de deskundigen, komt de commissie tot het volgende.

Voor de vraag of het proefschrift voldoet aan de normen van wetenschappelijke integriteit is een aantal zaken relevant. Als eerste is de vraag aan de orde of onderzoeker zijn onderzoek heeft uitgevoerd overeenkomstig de binnen de betreffende discipline gehanteerde methoden, althans overeenkomstig een methode die binnen de discipline verdedigbaar is. Mede op basis van het door de commissie ingewonnen deskundigenadvies is de commissie van oordeel dat dit het geval is. Het [*type*] onderzoek waarvan hier sprake is, is een binnen [*wetenschapsgebied 1*], [*wetenschapsgebied 1/ wetenschapsgebied 2*] in het bijzonder, aanvaarde vorm van wetenschappelijk onderzoek. Onderzoeker heeft deelgenomen aan [*verschillende typen bijeenkomsten*]. Van hetgeen hij waarnam tijdens gesprekken met individuen en gedurende de verschillende activiteiten maakte onderzoeker achteraf verslagen, op basis waarvan hij na analyse tot zijn bevindingen is gekomen. Deze aanpak, die leidt tot moeilijk controleerbare data en ruimte laat voor subjectieve uitleg, kan aanleiding geven tot vragen met betrekking tot betrouwbaarheid van de bevindingen. Het was

passend geweest de dilemma's die hierbij spelen veel uitgebreider dan gedaan is aan de orde te stellen in het proefschrift. Dit betekent echter niet dat de aanpak op zichzelf strijdig is met de binnen de discipline geldende onderzoeksmethoden. Door deskundigen is verder in positieve zin opgemerkt op dit punt dat het vrij uitzonderlijk is dat, zoals in het onderhavige geval, een logboek als bijlage bij de dissertatie is gevoegd en waarin onderzoekshandelingen en verslagen van het [type onderzoek] onderzoek zijn terug te vinden.

Alhoewel het onderzoek vanuit methodisch gezichtspunt voldoet aan de minimale standaarden binnen de betreffende disciplines is de commissie van oordeel dat het proefschrift op een wezenlijk punt te kort is geschoten. Dit betreft de kwalificaties van een aantal instellingen als [tot de stroming behorend].

Deze kwalificaties worden nauwelijks onderbouwd en naar het oordeel van de commissie hooguit zeer ten dele gedragen door het binnen het onderzoek gegenereerde empirisch materiaal. Bij slechts enkele van de genoemde instellingen is substantieel onderzoek verricht. Bij twee van de 24 genoemde instellingen is sprake van meer dan 40 bezoeken. Ook bij hooguit drie andere instellingen is substantieel onderzoek verricht. Onderzoeker was daar tussen 7 en 10 dagen aanwezig bij activiteiten. Bij veel van de overige instellingen geeft onderzoeker aan 1 maal of slechts enkele malen activiteiten te hebben bijgewoond. Dit betekent dat in de meerderheid van de kwalificaties (namelijk voor ongeveer 20 van de 24 gevallen) sprake is van een zeer matige onderbouwing qua observaties waar de kwalificaties op zijn gebaseerd.

In de afsluitende conclusie (hoofdstuk 6) geeft onderzoeker een schets van [de stroming] in relatie tot het in Nederland vigerend [...]. Hierbij geeft hij aan dat, door de commissie samengevat, over het algemeen sprake is van een zekere spanningsverhouding tussen beide en dat binnen in ieder geval een omvangrijk deel van de [tot de stroming behorende] instellingen sprake is van een [...].

Signaleerders in deze zaak hebben aangegeven dat het onterecht is dat zij als [tot de stroming behorend] zijn gekwalificeerd. Zij herkennen zich niet in hetgeen onderzoeker in algemene zin over [de stroming] naar voren heeft gebracht en menen ook dat vanuit het onderzoek geen enkele basis is hen als [tot de stroming behorend] te kwalificeren. Dit klemt temeer daar klagers aangeven last te ondervinden van het feit dat ze in dit proefschrift als [tot de stroming behorend] zijn gekwalificeerd. Overheidsinstanties en andere organisaties waarmee zij samenwerken, hebben hen hierover, mede naar aanleiding van de media-aandacht voor het proefschrift, kritische vragen gesteld.

De commissie is van oordeel dat het onderzoek op dit punt inderdaad tekortschiet. De commissie laat in het midden of de algemene typering zoals door onderzoeker in zijn proefschrift verwoord in voldoende mate in de bestaande wetenschappelijke literatuur wordt onderbouwd. Het gaat er hier om of het onderzoek in voldoende mate een wetenschappelijke onderbouwing geeft dat de klagende instellingen inderdaad als [tot de stroming behorend] kunnen worden gekwalificeerd. De commissie is van oordeel dat dit niet het geval is. Mogelijk kan met enige stelligheid in wetenschappelijke zin iets worden gezegd over de door onderzoeker meer frequent bezochte instellingen. Het betreft hier twee, hooguit vijf van de 24 instellingen. Mogelijk is het verdedigbaar dat de door de onderzoeker gehanteerde algemene typering op deze substantieel onderzochte instellingen betrekking hebben. Voor de overige instellingen is er echter onvoldoende empirische onderbouwing om dergelijke vergaande algemene typering daarvoor te laten gelden en ze als [tot de stroming behorend] te kwalificeren. In het proefschrift wordt ook geen andere onderbouwing gegeven van deze kwalificatie. Een algemene conclusie op landelijk niveau, zoals gegeven in het afsluitend deel van het

proefschrift volgt naar de mening van de commissie niet uit de in het proefschrift beschreven observaties.

Weliswaar heeft onderzoeker aangegeven dat hij bij zijn onderzoek niet alleen gebruik heeft gemaakt van waarnemingen tijdens zijn bezoeken. Hij heeft aangegeven ook gebruik te hebben gemaakt van andere bronnen van informatie, zoals informatie die op de websites van de instellingen te vinden is, waaronder video's van [*type voordracht*] en informatie over contacten van de instellingen met andere instellingen of instellingen op nationaal en internationaal niveau. Echter, voor zover dergelijke informatie inderdaad in het onderzoek is betrokken, is dit niet op voldoende systematische wijze gebeurd en zijn eventuele conclusies die daaruit zijn getrokken ook onvoldoende geëxpliciteerd en/of verantwoord in de tekst. Daar waar objectieve gegevens hadden kunnen worden gearchiveerd (bijvoorbeeld informatie op websites, YouTube, *het logo van één van de instellingen*) is dat niet gebeurd. Onderzoeker geeft aan dat deze bronnen niet meer toegankelijk zijn, hetgeen voorkomen had kunnen worden. Zo had beter aangesloten kunnen worden bij de principes van zorgvuldigheid, betrouwbaarheid en controleerbaarheid die centraal staan in de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening (VSNU 2014).

Naar het oordeel van de commissie is er in het onderzoek in wetenschappelijke zin onvoldoende grond om in ieder geval de klagende instellingen als [*tot de stroming behorend*] te kwalificeren. De deskundigen in deze zaak hebben ten aanzien van de kwalificaties van instellingen overeenkomstig geadviseerd. Ook promotor heeft tegenover de commissie verklaard dat de kwalificatie van [*stroming*] voor de niet gefrequenteerde instellingen inderdaad in wetenschappelijk opzicht niet houdbaar is. In de procedure is door klagers aangegeven dat onderzoeker, anders dan uit de dissertatie of het logboek zou blijken, niet of minder vaak aanwezig is geweest in de betreffende instelling dan opgetekend. Of dit al dan niet het geval is, maakt voor het oordeel van de commissie niet uit. Onderzoeker heeft toegegeven dat inderdaad een keer onterecht een bezoek is opgetekend dat niet is doorgedaan.

Nu naar het oordeel van de commissie de kwalificatie van klagende instellingen als [*tot de stroming behorend*] niet kan worden afgeleid uit het binnen het onderzoek vergaarde en aangehaalde empirisch materiaal, kan de vraag opkomen of onderzoeker in zijn onderzoek niet te zeer is geleid door bepaalde vooringenomenheid. Deze vraag klemmt temeer, nu naar het oordeel van de commissie onderzoeksvragen en ook de omschrijving van [*de stroming*] niet echt scherp zijn. Onderzoeker heeft aangegeven dat waar het de omschrijving van [*de stroming*] betreft dit ook niet goed mogelijk is, omdat het eerder om een samenstel van verschillende elementen en kenmerken gaat die maken dat men van [*de stroming*] kan spreken en niet om een eenduidige, gemakkelijk te omschrijven praktijk. Wat hiervan ook zij, een niet min of meer scherp afgebakende omschrijving van [*de stroming*] laat ruimte voor een gekleurde invulling van de bevindingen van de onderzoeker. Volgens onderzoeker is van vooringenomenheid in het onderzoek beslist geen sprake. De commissie overweegt dat zij geen reden heeft te twifelen aan de integere bedoelingen van onderzoeker. Wel hecht zij eraan de risico's te benoemen die aard en opzet van het onderzoek in zich dragen tot al te gekleurde interpretaties. Het was passend geweest, ook gezien de persoonlijke geschiedenis van de onderzoeker, die risico's ook in het proefschrift uitgebreid aan de orde te stellen. Voor de commissie geldt hierbij verder, dat van een onderzoeker mag worden verwacht dat hij niet verder gaat in zijn conclusies – en in dit geval de kwalificaties – dan op basis van zijn bevindingen in het onderzoek kan worden waargemaakt. Naar het oordeel van de commissie is

onderzoeker in dit opzicht tekort geschoten en heeft hij in onvoldoende mate de zorgvuldigheid betracht die van hem als wetenschappelijk onderzoeker mag worden verwacht. De commissie oordeelt dan ook dat hier sprake is van verwijtbaar onzorgvuldig handelen van onderzoeker.

Geklaagd is ook over de wijze waarop het onderzoek is uitgevoerd. Onderzoeker zou bij zijn bezoeken aan één van de instellingen niet kenbaar hebben gemaakt dat hij als onderzoeker deelnam aan activiteiten van de betreffende instelling. Onderzoeker heeft uiteengezet dat dit juist is en dat het in het belang van het onderzoek niet wenselijk was betrokkenen over de achtergrond van zijn bezoeken te informeren. Hij zou dan zeker niet de informatie hebben verkregen, die hij uiteindelijk heeft kunnen verwerven. Daarbij komt dat openheid over het onderzoek in het beginstadium van het onderzoek heeft geleid tot een negatieve, mogelijk zelfs agressieve bejegening van onderzoeker bij zijn veldwerk. Binnen de betreffende discipline zijn er geen helder uitgewerkte richtlijnen hoe in een dergelijke situatie op (ethisch) verantwoorde wijze het onderzoek uit te voeren. Mede op basis van het advies van de deskundigen onderkent de commissie dat in situaties als waarbinnen de onderzoeker te werk moest gaan, het niet per definitie noodzakelijk is om zich als onderzoeker kenbaar te maken. Niettemin had het op de weg van de onderzoeker gelegen dit in zijn proefschrift achteraf meer uitvoerig dan nu het geval is te verantwoorden. Hierbij zou gemotiveerd moeten worden aangegeven op welke wijze de ethische aspecten zijn afgewogen mede in het licht van het onderzoeksbelang. Een dergelijke gemotiveerde afweging ontbreekt in de dissertatie. Dit punt is overigens bij de beoordeling van de dissertatie door de beoordelingscommissie eveneens naar voren gebracht.

Gelet op de wetenschappelijke context, waarbij hieromtrent binnen de discipline van de [wetenschapsgebied 2] geen duidelijke richtlijnen worden gehanteerd, rekent de commissie onderzoeker dit niet te zeer aan. Binnen veel disciplines is het nodige gedaan om, veelal vastgelegd in protocollen, onderzoekers houvast te bieden bij het maken van ethische afwegingen. Hier ligt, zoals ook opgemerkt door de deskundigen, een duidelijke taak voor die discipline(s) waarbij dit nog niet het geval is.

Voor wat betreft de tweede vraag over rol en functioneren van promotor, copromotor en beoordelings- en promotiecommissie merkt de commissie het volgende op. Na kennisneming van het gehele beschikbare dossier rond de promotie van onderzoeker is de commissie van oordeel dat in het onderhavige geval de beoordelingsprocedure op serieuze wijze is doorlopen. Het proefschrift is in eerdere versie door de beoordelingscommissie deels uitvoerig becommentarieerd en uiteindelijk afgewezen. In de pre-defense van het proefschrift zijn duidelijke aanwijzingen gegeven voor verbeteringen. Dit betrof zowel het theoretisch kader, als ook de methode en analyse en presentatie van bevindingen. Het proefschrift is daarna ook grondig herzien. Met name de theoretische basis is daarbij beter uitgewerkt. De beoordelingen die uiteindelijk hebben geleid tot toelating van de onderzoeker tot de verdediging zijn opnieuw voldoende (en soms opnieuw uitvoerig) gemotiveerd. De betreffende commissie was divers van samenstelling qua experts op het betreffende onderzoeksgebied. Het is de commissie opgevallen dat de beoordelingen sterk varieerden van zonder meer positief voor wat betreft de kwaliteit van het onderzoek tot (zeer) kritisch, maar uiteindelijk toch voldoende. Met name de hoeveelheid empirisch materiaal dat bijeen is gebracht, werd binnen de beoordelingscommissie gewaardeerd.

Voor wat betreft de rol van promotor en copromotor bij de totstandkoming van het proefschrift moet vooraf het volgende worden opgemerkt. Onderzoeker heeft [...] en was als buitenpromovendus niet zonder meer vertrouwd met de onderzoeks-cultuur aan Nederlandse universiteiten. Niet onbelangrijk is ook dat onderzoeker een persoonlijke betrokkenheid heeft bij het door hem verrichte onderzoek. Een en ander impliceert dat de verantwoordelijkheden van promotor en copromotor verder reiken dan in het geval van Nederlandse aio's die zijn ingebed in een onderzoeksgroep binnen de instelling en zodoende regelmatig feedback krijgen op opzet en voortgang van het onderzoek. Zowel promotor als copromotor geven aan de nodige tijd te hebben gestoken in de begeleiding van onderzoeker bij zijn onderzoek. Duidelijk is geworden dat beiden zich hebben ingezet om tot een kwalitatief aanvaardbaar resultaat te komen. Het ontgaat de commissie echter waarom zij onderzoeker niet hebben gewezen op de ontbrekende onderbouwing van de kwalificaties van betreffende instellingen als [*tot de stroming behorend*].

De commissie heeft verder geconstateerd dat promotor en copromotor bij de begeleiding niet steeds op een lijn zaten. Deels kan dit komen doordat beiden een verschillend vakgebied hebben, de een [*wetenschapsgebied 1*] en [*wetenschapsgebied 3*] achtergrond, de ander [*wetenschapsgebied 4*]. Het (gedeeltelijke) verschil van inzicht tussen promotor en copromotor met betrekking tot de focus en uitwerking van het betreffende promotieonderzoek zijn ongetwijfeld complicerend geweest voor het werk van onderzoeker. Wat hiervan ook zij, de commissie vindt in ieder geval dat het op hun weg had gelegen om onderzoeker te behoeden voor de kritiek die hem na de promotie ten deel is gevallen. Naar het oordeel van de commissie hadden zij kunnen begrijpen dat de kwalificaties van de 24 instellingen kritische reacties zouden kunnen oproepen. Een meer zorgvuldige toets daarvan in het licht van het empirisch materiaal had dan ook op hun weg gelegen. Het heeft er de schijn van dat met name copromotor hier minder kritisch is geweest vanwege zijn eigen visie op [*de stroming*]. Het feit dat deze ook zelf actief de media heeft opgezocht na de promotie en daarbij het proefschrift als ondersteuning van bepaalde (vergaande) inzichten heeft aangehaald, wijst tevens in die richting.

5. Oordeel en afsluitende opmerkingen van de commissie

De commissie is van oordeel dat onderzoeker in zijn onderzoek is te kort geschoten waar het de kwalificatie van het merendeel van de genoemde 24 instellingen als [*tot de stroming behorend*] betreft. De commissie kwalificeert deze tekortkoming als verwijtbare onzorgvuldigheid. Van een onderzoeker wordt verwacht de nodige zorgvuldigheid te betrachten, zowel met het oog op de uiteindelijke betrouwbaarheid van de uitkomsten van het onderzoek als met het oog op de mogelijke maatschappelijke gevolgen van hetgeen wordt beweerd. De commissie adviseert om het proefschrift in huidige vorm te beschouwen als een document dat is voorbereid ten behoeve van en besproken tijdens de verdediging, maar dat niet geschikt is voor verdere maatschappelijke verspreiding. Mocht verspreiding wel plaatsvinden dan is de commissie van oordeel dat daarbij een expliciete verwijzing naar de ingediende klachten en het onderhavige rapport van de CWI waar mogelijk zou dienen te worden afgedwongen.

De commissie geeft het College van Bestuur in overweging binnen de universiteit extra aandacht te besteden aan de positie van buitenpromovendi. Het gaat hierbij om onderzoekers die vaak vanuit een persoonlijke betrokkenheid zich in een bepaald onderwerp verdiepen, terwijl zij, niet werkzaam binnen de instelling, een dagelijkse omgeving missen waarin op de vraagstelling en resultaten van

onderzoek, en ook op vraagstukken rondom methoden van wetenschap, onderzoeks-ethiek en wetenschappelijke integriteit wordt gereflecteerd. Buitenpromovendi zijn daarmee extra kwetsbaar, niet alleen wat betreft de kwaliteit van het wetenschappelijke werk, maar ook voor wat betreft kwesties van de ethiek en de integriteit in de wetenschap.

Beoordelingscommissie en promotiecommissie hebben gefunctioneerd overeenkomstig de geldende regelingen. De commissie treedt niet in de inhoudelijke beoordeling van het proefschrift.

De commissie heeft geen reden om aan te nemen dat promotor en copromotor als begeleiders voor wat betreft tijdsinvestering en aandacht zijn tekortgeschoten. De commissie volstaat verder met een tweetal kritische opmerkingen. Promotor en copromotor hadden de kritiek zoals verwoord door de klagers op het proefschrift kunnen voorzien en hadden onderzoeker daarvoor kunnen behoeden door voorafgaand aan de promotie deze ertoe te bewegen de niet-gelegitimeerde kwalificaties hetzij niet op te nemen, hetzij nader in te kaderen. Ook wil de commissie nog opmerken dat met name de wijze waarop copromotor met het onderzoek naar buiten is getreden vragen oproept. Een wetenschapper heeft zonder meer het recht om wetenschappelijke inzichten in te brengen in het maatschappelijke debat. Van belang is daarbij wel dat men niet meer inbrengt dan op grond van het wetenschappelijk onderzoek kan worden waargemaakt. Bovendien behoort het tot de standaarden van goede onderzoekspraktijk dat mogelijke nadelige gevolgen voor maatschappelijke partijen, betrokken onderzoekers en/of onderzoeksinstelling worden afgewogen. In dit geval, [...], is de commissie van oordeel dat van copromotor vanuit het perspectief van goede onderzoekspraktijk meer terughoudendheid had mogen worden verwacht.

Tilburg, 5 februari 2019

Namens de Commissie Wetenschappelijke Integriteit, bestaande uit prof. mr. A.M. Hol (voorzitter), prof. dr. T.E. Nijman en prof. dr. M.J.P.M. van Veldhoven, leden en mr. K. Leurs, G.E. Verhagen, secretarissen.

mr. K. Leurs
secretaris

prof. mr. A.M. Hol
voorzitter